

ІРИНА КРИВОХИЖА
г. Кировоград

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В ПОЛЬШЕ

В статье рассматриваются особенности профессиональной подготовки специалистов музыкального искусства в Польше. Освещаются новые требования к будущему специалисту музыкального искусства Польши. Особенностью профессиональной подготовки специалиста музыкального искусства является его комплексный характер. Приметой нашего времени стала гуманизация образования, и, как представляется, сегодня на педагога, особенно в сфере культуры и искусства, возлагается особая миссия. Это миссия воспитания духовной, гармоничной личности. Подготовить такого специалиста – вот основная задача учебных заведений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, Польша, музыкальное искусство, образование.

Стаття надійшла до редколегії 24.02.2016

УДК 37.013.42+053.6

ІРИНА ЛІЗУН

м. Кременець

lyzunira@rambler.ru

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ У ПІДЛІТКІВ ІЗ СІМЕЙ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ

У статті окреслено методичні аспекти соціально-педагогічної діяльності щодо формування у підлітків із сімей трудових мігрантів навичок соціальної адаптації. Особливу увагу приділено визначенню концепту «методика» у контексті досліджуваної проблеми, що, на часі, у вітчизняній соціально-педагогічній науці представлено не чітко. Подано власне авторське визначення методики соціально-педагогічної роботи з підлітками із сімей трудових мігрантів, що передбачає використання різноманітних форм, методів, прийомів та засобів, які дозволять компетентно організувати систему роботи соціального педагога; з урахуванням вимог часу й можливостей підлітків; особистісного, індивідуального та комплексного підходів. Визначено форми роботи з підлітками із сімей трудових мігрантів, що спрямовані на налагодження міжособистісної взаємодії дітей та оточення у процесі їх соціальної адаптації.

Ключові слова: методика, методика соціально-педагогічної діяльності, підлітки із сімей трудових мігрантів, соціальна адаптація.

Сучасна соціально-педагогічна наука розвивається з урахуванням економічних, політичних та соціальних трансформацій і є невід'ємно складовою соціальної політики держави, що повинна бути спрямована, перш за все, на практичне розв'язання поставлених завдань. На часі, існує потреба у модернізації методики соціально-педагогічної діяльності відповідно до актуальності соціальних проблем. Адже, як зазначають науковці С. Курінна, І. Ліпський, Н. Сейко [7, 22], соціальний педагог як суб'єкт соціальної педагогіки є інтегральним носієм наукової соціально-педагогічної картини

світу, сукупним представником усіх тих, кому доводиться у своїй професійній діяльності працювати з людьми в різноманітних сферах і царинах соціуму. За таких обставин, актуальною є проблема підлітків із сімей трудових мігрантів, зокрема їх соціальної адаптації. Умови життя у соціумі, вплив соціокультурного середовища, міжособистісні конфлікти, зміна моделі сімейного життя впливають на соціальну адаптацію підлітків із сімей трудових мігрантів; корегують та змінюють умови продуктивної реалізації особистості на життєвому шляху, формують соціальну поведінку.

Методичні аспекти соціально-педагогічної діяльності представлені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: О. Безпалько, Р. Вайноли, Ю. Василькової, М. Галаузової, Г. Голоухової, А. Капської, О. Паскаль та ін. Проте, існують суперечності між необхідністю створення комплексу соціально-педагогічного і методичного забезпечення у роботі з підлітками із сімей трудових мігрантів. Тому, метою статті є представлення окремих методичних аспектів соціально-педагогічної діяльності щодо формування у підлітків із сімей трудових мігрантів навичок соціальної адаптації.

Зважаючи на те, що соціальна педагогіка – це галузь педагогічного знання, багато вітчизняних та зарубіжних вчених методика соціально-педагогічної діяльності розглядають у контексті загальної педагогіки. Так, науковець Г. Голоухова [3] зазначає: термін «методика» (від гр. *methodike* – сукупність способів цілеспрямованого проведення будь-якої роботи) – один із найширших у педагогічній науці і відноситься до педагогіки відносно організації навчально-виховного процесу в цілому або його визначених складових. Концепт «методика роботи соціального педагога» має, як мінімум, два тлумачення: 1) галузь соціально-педагогічного знання; 2) сукупність форм, засобів, методів, прийомів соціально-педагогічної діяльності.

Майже тотожні визначення окресленого поняття представляють наступні вчені: М. Салтикова-Волкович (методика в загальному вигляді являє собою сукупність методів, прийомів і засобів доцільно проведення якої-небудь роботи [5, 5]), М. Галагузова, Л. Мардахаєв (під методикою розуміють вчення про методи вирішення окреслених завдань, а також сукупність методів, які забезпечують вирішення окреслених завдань [4, 16–19]), М. Шакурова (методика – це сформована сукупність методів, яка дозволяє вирішувати типові завдання [11]).

Вчена Ю. Василькова [2, 3–4] у своїх працях методика досліджує у контексті процесу виховання та соціального виховання. За її визначеннями, методика виховання розглядається як сукупність способів організації виховного процесу і як галузь педагогічного

знання, у якій вивчаються і створюються способи цілеспрямованої організації процесу виховання. Методика соціального виховання – це теорія та практика соціального виховання.

Сучасна дослідниця О. Паскаль, яка займається проблемами соціально-педагогічної діяльності, методика соціально-педагогічної діяльності розглядає як сукупність методів, прийомів і засобів доцільного проведення певної роботи. Відповідно в ході визначення методів соціально-педагогічної діяльності основою стають традиційні методи навчання і виховання, використовувані в педагогіці; з іншого боку враховує також специфіку соціального виховання та соціального навчання і взаємозв'язок соціальної педагогіки та соціальної роботи [6, 39].

Науковець В. Торохтій [10] методи соціально-педагогічної діяльності описує з точки зору процесу соціального виховання, та класифікує їх, беручи до уваги соціально-педагогічний підхід. Всі методи поділені на три групи методів. Перша група – методи вирішення проблем особистості, групи, друга група – методи реалізації потенціалу соціуму в діяльності і спілкуванні, третя група – методи відновлення потенціалу соціуму.

Зауважимо, що, на часі, у вітчизняній соціально-педагогічній науці чітко визначення поняття методики соціально-педагогічної діяльності не представлено. Більшість учених досліджують конкретні методи соціально-педагогічної діяльності з точки зору загальної педагогіки, психології, що засвідчують роботи Р. Вайноли, О. Безпалько, І. Звереві та ін.

Беручи до уваги здійснений вищеокреслений аналіз, визначимо, що під методикою соціально-педагогічної діяльності щодо формування у підлітків із сімей трудових мігрантів навичок соціальної адаптації ми розуміємо сукупність взаємопов'язаних послідовних дій, що базуються на інтерактивних формах та методах, які використовуються соціальним педагогом/психологом і спрямовані на створення своєрідного розвивально-виховного середовища, згуртування дітей та формування навичок, необхідних для процесу соціальної адаптації.

Методика роботи з підлітками із сімей трудових мігрантів ми, вважаємо за доречне,

розглядати з точки зору загальної педагогіки, але у контексті соціально-педагогічної діяльності, що передбачає використання різноманітних форм, методів, прийомів та засобів, які дозволяють компетентно організувати систему роботи соціального педагога; з урахуванням вимог часу й можливостей підлітків; особистісного, індивідуального та комплексного підходів. Механізм соціально-педагогічної діяльності щодо формування у підлітків із сімей трудових мігрантів навичок соціальної адаптації передбачає комплекс методичних аспектів, які реалізовувались нами під час впровадження авторської програми соціальної адаптації підлітків із сімей трудових мігрантів в умовах ЗНЗ.

Зауважимо, що під час реалізації авторської програми, при доборі ефективних форм, методів, прийомів та засобів, доречно ставити акцент на міжособистісній взаємодії дітей та їх оточення. Підтвердженням цьому є дослідження вітчизняного науковця у галузі соціальної педагогіки І. Трубавіної [8, 40–41], яка зазначає, що практична соціально-педагогічна діяльність у навчальному закладі має своїм об'єктом учасників навчально-виховного процесу у взаємозв'язку з їх соціальним середовищем. Або ж об'єктом практичної соціально-педагогічної діяльності можна вважати соціальні взаємостосунки дітей трудових мігрантів, відносини, що виникають під час навчально-виховного процесу. За таких обставин, основними формами роботи у формуванні навичок соціальної адаптації підлітків із сімей трудових мігрантів в умовах ЗНЗ під час проведення занять ми вважаємо індивідуальні, кооперативні (групові) та колективно-групові.

На нашу думку, детальний аналіз форм роботи доречно розпочати із кооперативних та колективно-групових, оскільки окремі різновиди використання методів у реалізації результату програми можуть використовуватись на заняттях одноосібно.

Ми вважаємо, що *кооперативні (групові) та колективно-групові форми роботи* сприяють формуванню навичок поведінки у конкретному середовищі. Як зазначають вітчизняні та зарубіжні вчені: Н. Мойсеюк, О. Пошетун, Л. Пироженко та Петер Бльомерт [9], коопера-

тивна форма навчальної діяльності – це форма організації навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою.

Необхідно зазначити, що наш науковий пошук дозволив констатувати наступне: підлітки, працюючи разом, формують навички, що сприяють успішному процесу соціальної адаптації: уміння уважно слухати; спільно розв'язувати проблеми; самостійно (спільно) приймати рішення; проводити різноманітні дослідження; аналізувати матеріал; розв'язувати конфлікти; засвоювати навички демократичного способу життя. Кожен підліток мав можливість спілкуватися з усіма, що сприяє ефективному процесу формування навичок соціальної адаптації.

Поділяючи міркування вітчизняної вченої Р. Вайноли [1, 48] щодо використання активних форм та методів соціально-педагогічної діяльності, підкреслимо, що головною перевагою групових форм роботи у формуванні навичок соціальної адаптації підлітків із сімей трудових мігрантів є здобуття особистісного досвіду поведінки у середовищі перебування. При цьому група не пропонує еталон поведінки, а лише заохочує спробу саморозкриття та самовдосконалення кожного її члена, допомагає усвідомити емоційний стан, почуття, сформуванню готовності до відповідальності особистості за своє майбутнє та життя в цілому і внаслідок цього зростає впевненість людини в своїх силах.

Таким чином, вищезазначене дозволяє представити висновки узагальнюючого характеру: у процес формування навичок соціальної адаптації доречно залучати не тільки підлітків із сімей трудових мігрантів, але й інших дітей. Реалізуючи програму соціальної адаптації підлітків із сімей трудових мігрантів в умовах ЗНЗ, необхідно робити акцент на інтерактивних формах роботи, поєднуючи роботу в парах, роботу в малих групах, колективно-групову роботу, що сприяють створенню своєрідного розвивально-виховного середовища та формують навички соціальної адаптації. При доборі форм роботи потрібно пам'ятати про практичну спрямованість занять, тобто після вивчення теми в учнів мають бути сформовані навички безпечної поведінки та самопомоги.

Подальші дослідження у контексті проблем підлітків із сімей трудових мігрантів ми вбачаємо у визначенні ефективних методів та засобів для реалізації вищезазначених форм роботи.

Список використаних джерел

1. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки : посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / за заг. ред. : Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях ; Авт.-упор. : О. В. Безпалько, Н. В. Зимівець, І. В. Захарченко, Т. В. Журавель, В. П. Лютий, Т. Л. Лях, В. С. Петрович, О. Ю. Закусило, Т. П. Цюман. — К. : ТОВ «ДКБ «РОТЕКС», 2007. — 190 с.
2. Василькова Ю. В. Методика и опыт работы социального педагога : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю. В. Василькова. — М., Издательский центр «Академия», 2001. — 160 с.
3. Голоухова Г. Н. Методика и технология работы социального педагога : учебное пособие Г. Н. Голоухова. — Архангельск : ПГУ, 2010. — 152 с.
4. Методика и технологии работы социального педагога : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Б. Н. Алмазов, М. А. Беляева, Н. Н. Бессонова и др. ; под ред. М. А. Галагузовой, Л. В. Мардахаева. — М. : Издательский центр «Академия», 2002. — 192 с.
5. Методика работы социального педагога : метод. рек. / Авт. — сост. М. В. Салтыкова-Волкович. — Гродно : ГрГУ, 2004. — 63 с.
6. Паскаль О. В. Технологии социально-педагогической деятельности : навч. посібник / О. В. Паскаль. — Харків : Бурун Книга, 2011. — 288 с.
7. Соціальна педагогіка: теорія та практика : наук.-метод. журн. / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. — Луганськ: [б. в.], 2003. — № 2/2013. — 102 с.
8. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів : навч.-метод. посібник / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної, І. І. Цушка. — К. : Видавництво, 2007. — 240 с.
9. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженоко ; за заг. ред. О. І. Пометун. — К. : Видавництво А.С.К., 2004. — 192 с.
10. Торохтий В. С. Актуальные проблемы современной социальной педагогики / сост. В. С. Торохтий. — М. : МГПУ, 2011. — 204 с.
11. Шакурова М. В. Методика и технология работы социального педагога : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М. В. Шакурова. — 2-е изд., стереотип. — М. : Издательский центр «Академия», 2004. — 272 с.

ІРІНА ЛІЗУН

Кременец

METHODOLOGICAL ASPECTS OF SOCIAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES FOR THE FORMATION SOCIAL ADAPTATION SKILLS OF MIGRANT'S WORKERS CHILDREN

The article outlines the methodological aspects of social and educational activities for the formation of adolescents from families of migrant workers skills of social adaptation. Particular attention is paid to the definition of «methodic» in the context of our problem, which, to date, the domestic social and educational science are not clearly presented. It is actually determine how to work with young people from families of migrant workers, which involves the use of various forms, methods, techniques and tools that will organize a system of social teacher skill and competence; to meet the requirements of time and opportunities to teenagers; personal, individual and integrated approaches. It is determined forms of work with young people from families of migrant workers, the use of which is aimed at interpersonal interaction between children and their environment.

Key words: methods, methods of social and educational activities, children of migrants work, social adaptation.

ІРИНА ЛІЗУН

г. Кременец

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ У ПОДРОСТКОВ ИЗ СЕМЕЙ ТРУДОВЫХ МИГРАНТОВ НАВЫКОВ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ

В статье обозначены методические аспекты социально-педагогической деятельности по формированию у подростков из семей трудовых мигрантов навыков социальной адаптации. Особое внимание уделено определению концепта «методика» в контексте нашей проблемы, которое, на сегодняшний день, в отечественной социально-педагогической науке представлено не четко. Подано авторское определение методики работы с подростками из семей трудовых мигрантов, которое предусматривает использование различных форм, методов, приемов и средств, позволяют организовать систему работы социального педагога умело и компетентно; с учетом требований времени и возможностей подростков; личностного, индивидуального и комплексного подходов. Определены формы работы с подростками из семей трудовых мигрантов, применение которых направлено на межличностное взаимодействие детей и их окружения.

Ключевые слова: методика, методика социально-педагогической деятельности, подростки из семей трудовых мигрантов, социальная адаптация.

Стаття надійшла до редколегії 04.05.2016